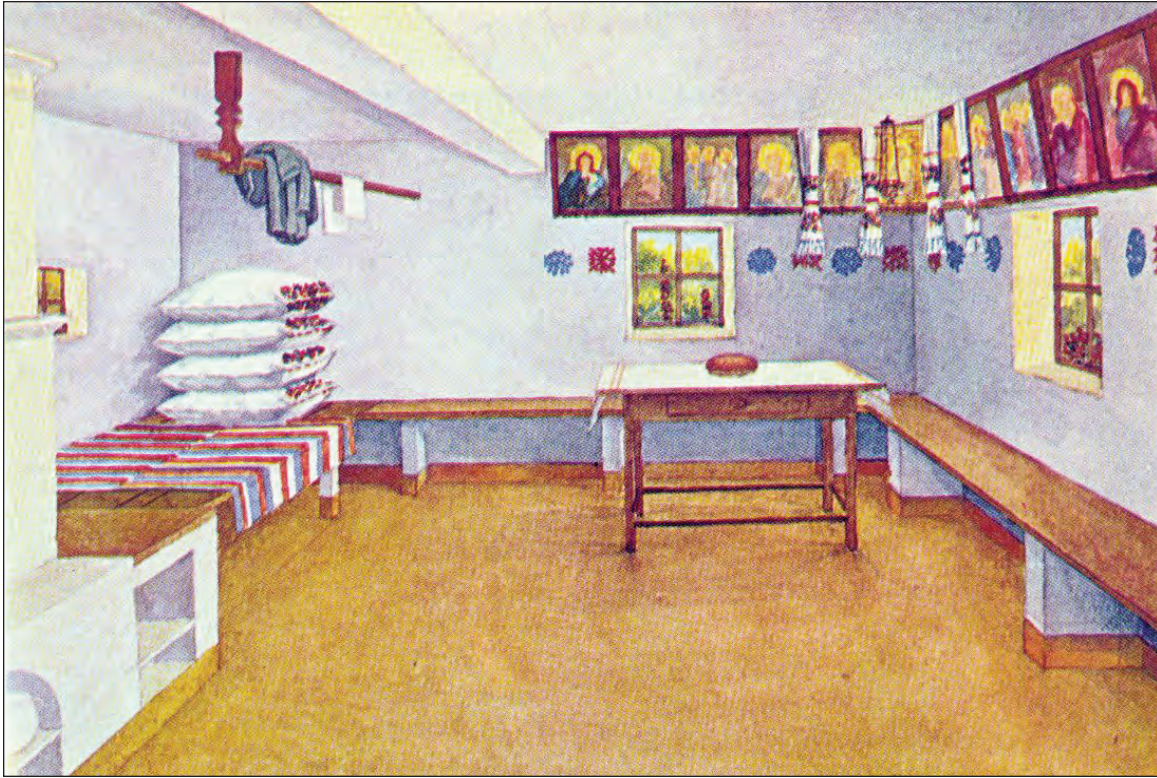

ТКАНІ ТА ВИШИВАНІ ТЕКСТИЛІ ЯК ОЗДОБА ДОМІВОК

Традиційність і сучасність

У фондах Українського Музею і Бібліотеки знаходиться велика кількість різновидних тканин та вишивок. Між ними особливе місце займають ткані та вишивані наволочки.

У минулому ткані та вишивані текстилі були важливою частиною народного промислу та найбільш поширеним видом традиційного народного мистецтва. Текстильні вироби мали практичне та декоративне застосування. Їх використовували в народному одязі, в оздобленні церков, домівок, та в побутових народних обрядах. Як частина господарської виробничої галузі українського народу, текстилі віддзеркалюють історичний розвиток народу, наявність природних ресурсів, кліматичні умови, суспільний стиль життя, а також народну майстерність, естетичні смаки, потреби, художнє відчуття і мистецькі здібності.

Текстильна орнаментика розвивалася у рамках традицій, яких народ дотримувався з покоління в покоління, і таким чином зберіг багато архаїчних символічних мотивів та елементів, оформляючи їх в складні та своєрідні декоративні композиції. Сучасна текстильна промисловість часто використовує традиційні народні зразки і на їхній основі творить нові орнаментальні форми і відмінне пристосування.

Жителі традиційного українського села надавали особливого значення охайності зовнішнього, і, особливо,

чепурності внутрішнього виду своїх скромних домівок. Вони бажали, щоб їхні домівки були красивими, затишними, зручними та естетично привабливими і при тому вказували б на працьовитість, заможність та господарність власників. Цього частково досягали, використовуючи в обладнанні хати різновидні тканини, які виконували як практичну, так і декоративну роль.

Головною особливістю хати було покуття. На покутних стінах були розвішані ікони, прикрашені вишитими або тканими рушниками. Біля стіни - стіл, покритий вишиваною скатертиною. Спальне приміщення складалося з ліжка чи лав, які завжди були покриті тканими чи вишитими в особливий спосіб ряднами, налавниками, наліжниками. На верх цих покривал клали одну на другу подушки в узоротканних чи вишиваних наволочках. Орнамент на наволочках завжди був на боковім краю, який виставляли в сторону дверей, щоб члени сім'ї та гості могли бачити й оцінити виріб. Кількість подушок, їхній декоративний аспект вказували на добробут сім'ї, їхню дбайливість, працелюбство, естетичний смак та господарність і здібності господині. Найбільше подушок було в хаті, де була дівчина на виданню.

У нашій Музейній колекції маємо гарну кількість наволочок з районів Західної України. Борщівські наволочки - зі скромним двотонним

(бордово-чорним) смугастим орнаментом. Покутські наволочки пишуться тепло-гарячими помаранчево-червоними тонами. Гуцульські наволочки - поліхромні з багатоузорною орнаментикою. Майже у всіх наволочках орнамент складався з тридільних смуг. Середня смуга - завжди найширша мала більш вишуканий геометричний орнамент. Вужчі смуги були заповнені дрібноузорними мотивами або просто однотонними лінійними смугами.

Поволі, але неминуче, суспільні зміни, економічні умови, міські впливи на початку 20-го століття, а також воєнні та повоєнні роки першої світової війни принесли зміни, відхилення і частковий занепад традиційного пасторального способу життя по селах. Домашнє виготовлення зразків народних тканин було або обмежене, або зовсім занепало, бо не могло конкурувати з дешевими фабричними виробами. Проте, знайшлися люди в кругах міської інтелігенції, а також організації, які, уболюючи над занепадом, а то й цілковитою втратою народного мистецтва зробили заходи, щоб це мистецтво врятувати, та у якійсь мірі пристосувати до сучасних, насамперед урбаністичних потреб.

Любов Волинець

На світлинах: зразки вишитих наволочок на подушки

